MATTHIAS STORME HOOGLERAAR KU LEUVEN

GEBOREN TE GENT OP 8 JULI 1959 ■ GETROUWD, 4 KINDEREN ■ CONSERVATIEF DENKER, LID N-VA ■ WINNAAR 'PRIJS VAN DE VRIJHEID' IN 2005 (NOVA CIVITAS) ■ DR. IN DE RECHTEN KU LEUVEN 1989 ■ ADVOCAAT AAN DE BALIE TE BRUSSEL 1987-2013, TE GENT SINDS 2014 ■ GEWOON HOOGLERAAR KU LEUVEN ■ HOOFDREDACTEUR TIJDSCHRIFT VOOR PRIVAATRECHT EN EUROPEAN REVIEW OF PRIVATE LAW ■ STICHTEND LID EN LID VAN DE RAAD VAN HET EUROPEAN LAW INSTITUTE

"Een Nederlandse confederatie biedt uitweg voor moeilijkheden van Vlaamse onafhankelijkheid"

Hoe realistisch is de idee van een Vlaamse onafhankelijkheid anno 2021? Sceptici wijzen op een batterij aan praktische moeilijkheden: Franstalige agitatie, internationaal verzet en zeker de rol van de EU zouden het project vrij snel blokkeren. Maar wat als we het geweer van schouder veranderen? Matthias Storme onderzocht een tiental jaar geleden de piste van een Nederlandse confederatie, het zogenaamde 'Plan N'. Nuchter en zakelijk, zoals het een hoogleraar aan de Leuvense rechtenfaculteit betaamt. Het heeft, zo meent hij, een decennium later niets aan waarde ingeboet. Een gesprek.

IK KAN ME NIET INBEELDEN DAT HET BELGISCH LEGER ERNSTIG INGEZET ZOU WORDEN TEGEN EEN INITIATIEF TOT VLAAMSE ONAFHANKELIJKHEID

Hij koos er zijn moment voor. Op 21 juli, de dag waarop de eedaflegging van de eerste 'Koning der Belgen' plaatsvond, liet Bart De Wever verstaan dat hij maar wat graag "Zuid-Nederlander" zou zijn de dag dat hij zijn laatste adem uitblaast. Anders gesteld: met een 'NL' op zijn identiteitskaart, eerder dan met die verfoeide 'B' waarmee dan toch niet makkelijk komaf wordt gemaakt. Wat er ook van zij, en om het met een knipoog naar Willem Elsschot te zeggen, er staan tussen droom en daad wetten en praktische bezwaren in de weg. Het zette professor Matthias Storme (KUL), een gevestigde waarde in de Vlaamse Beweging, aan het denken. Hoe op een nuchtere zakelijke manier de kritiek afblokken dat de hele idee van Vlaamse onafhankelijkheid praktisch irrealistisch is? Hij kwam met zijn 'Plan N' op de proppen, eerder een voorbeeld van intellectuele 'Spielerei' dan een draaiboek dat zich voor een 'hic et nunc'-uitvoering leent, maar daarom niet minder interessant is.

We hebben het zo dadelijk over wat precies dit "Plan N" behelst. Was er een concrete aanleiding om tot de oefening over te gaan?

"Je moet dit vooral in een bepaalde context plaatsen. Het beginpunt is ergens de wens naar Vlaamse onafhankelijkheid. Nu is er niets mis met erover te dromen, maar als puntje bij paaltje komt, moet je dergelijke projecten nuchter bekijken en de hindernissen onderzoeken. Eigenlijk was het vertrekpunt de vraag wat je met zo'n idee van Vlaamse onafhankelijkheid doet wanneer zowat iedereen tegenwerkt, op Belgisch, maar evenzeer op EU-niveau. Op die manier raak je snel geïsoleerd, maar er is een uitweg, en dat is wat ik wou aantonen. Eigenlijk is er zowel een negatieve als positieve reden voor dit plan. Het negatieve is de tegenwerking vanuit rest-België en de Europese Unie die je met het plan kan neutraliseren zodat een onafhankelijk Vlaanderen geen afgesneden niet-erkende staat wordt. Het positieve is dat je zonder al te veel autonomie op te geven de band met Nederland aanhaalt."

En hoe doe je dat concreet?

"Alvorens tot de essentie te komen, moeten we eerst een aantal zaken duidelijk stellen. In Vlaanderen heeft men het doorgaans over Nederland, en dan bedoelt men het land dat zich tussen Breda, Groningen en Maastricht bevindt. De officiële benaming is echter het 'Koninkrijk der Nederlanden', met de nadruk op de meervoudsvorm. Dat koninkrijk omvat eigenlijk vier landen: Het Nederland zoals wij dat kennen, maar ook Aruba, Curaçao en Sint-Maarten. Daarnaast zijn er nog enkele Antilliaanse eilanden die een speciaal statuut als bijzondere gemeente van Nederland hebben – Bonaire, Sint-Eustachius en Saba – maar geen apart 'land' zijn in dat koninkrijk. De drie eerstgenoemde landen maken wel deel uit van het Koninkrijk der Nederlanden, maar niet van Nederland. Nu kan dit misschien ingewikkeld klinken, maar zo uniek is zo'n onderscheid ook weer niet. Ook Frankrijk kent een differentiatie. Er zijn vijf zogenaamde overzeese departementen, waaronder Réunion en Martinique, die volwaardig deel uitmaken van Frankrijk, dus ook van de EU en een aantal mandatarissen afvaardigen naar de Franse Assemblée en de Senaat. Daarnaast heb je nog andere overzeese gebieden met een statuut van 'collectivités d'outre-mer' die geen deel uitmaken van de EU."

Keren we dan even terug naar Nederland. In uw plan zou Vlaanderen de weg van, zeg maar, Aruba opgaan?

"Zoals u het formuleert, klinkt het wat pejoratief (lacht). Je kan qua bevoegdheden en op het vlak van functioneren van de confederatie wel gelijkenissen trekken, maar alleen al door onze economische waarde zullen we een ander gewicht in de schaal leggen. Nederland is zich maar wat goed bewust van het grote schaalvoordeel dat hierdoor gerealiseerd kan worden. Eigenlijk komt er een extra 'Randstad' bij. En dan kom je wel heel duidelijk in de club van middelgrote landen. Een plek waar Nederland in gedachten maar wat graag bij hoort, maar waarvoor het in de feiten iets te licht weegt."

> **Nederland is zich maar wat goed bewust van het grote schaalvoordeel dat hierdoor gerealiseerd kan worden**

Hoe zit het dan met de concrete bevoegdheidsverdelingen?

"Dat is een van de grote voordelen van dit scenario. Als Vlaanderen worden we niet plots in een bestuurlijk keurslijf van een ander land gepropt. Men kan zich inbeelden dat voor een regio als de onze, die al een vergaande bestuurlijke autonomie verworven heeft, dat tot nodeloze spanningen zou leiden. Een aantal departementen zoals Buitenlandse Zaken of Defensie worden centraal door de confederale instellingen in vermoedelijk Den Haag bepaald, maar al het overige blijft op het niveau van de entiteiten van het Koninkrijk, op Vlaams niveau dus. Er zou wel een gemeenschappelijk nationaliteitsrecht zijn, waardoor de wens van Bart de Wever die ik deel alvast zou uitkomen. Dit schept natuurlijk een mooi kader om tal van samenwerkingsverbanden tot stand te brengen. Onze zeemachten kennen een grote integratie, onze twee luchtmachten staan beurtelings in voor de verdediging van het luchtruim van de Lage Landen en de havens van Gent en Terneuzen sloegen niet lang geleden de handen in elkaar. Deel uitmaken van de confederatie kan als een katalysator functioneren om nog meer vormen van samenwerking tot stand te brengen."

Begaan we hier niet de fout een constructie te maken die erg lijkt op een België 2.0? Leggen we hier niet de kiemen van tal van spanningen, zaken die net zo verlammend werken in België?

"Het 'Plan N' is een project dat die spanningen net wil vermijden. Het Belgische verhaal is er een dat begonnen is met de unitaire staat. Na heel wat politiek getrek werden bevoegdheden overgeheveld. De ene staatshervorming volgde de andere op en politieke compromissen zorgden voor een constructie die maar moeilijk een schoonheidsprijs zou behalen. Wanneer we het in deze Belgische context over confederalisme hebben, bedoelt men eigenlijk een ver doorgedreven federalisme waar nog meer bevoegdheden naar gewesten en gemeenschappen worden overgeheveld. Schrijven we dit verhaal met Nederland, dan is het net andersom. Startpunt zijn entiteiten die over zowat alles bevoegd zijn en vrij kunnen beslissen dingen samen te doen. Je zit niet met al die vervlechtingen die het Belgisch federalisme zo slecht doen werken, waarbij de federale staat wel bevoegdheden afgaf, maar nooit helemaal en met allerlei beperkingen erop. Dit is een heel ander proces. Eentje dat trouwens het beste aansluit bij Vlaamse onafhankelijkheid. Onafhankelijkheid gaat logisch aan confederalisme vooraf, al moet je er onmiddellijk bij zeggen dat het enkel maar om een 'logische seconde' gaat aangezien je reeds voorafgaand aan de inwerkingtreding van de onafhankelijkheid een confederatie hebt beslist."

U lanceerde 'Plan N' ruim tien jaar geleden. Welke respons kreeg u hierop?

"Die was heel divers. De meest positieve reacties kwamen uit heel-Nederlandse kringen, dat spreekt (lacht). Interessanter is de negatieve respons te analyseren. Er is een publiek dat sowieso tegen de EU gekant is. Zij dromen van een soort Vlaams eiland los van de Europese constructie. En er zijn natuurlijk degenen die tegen ieder project van Vlaamse onafhankelijkheid gekant zijn."
Lucide waarnemers hebben er in het verleden meer dan eens op gewezen dat, internationaal gesproken, niet het ontstaan van een Vlaamse staat een probleem is, maar wel het lot van rompstaat België. Plots krijg je een precaire Zuid-Europese staat in het Noorden, wat net het grootste verzet tegen een Belgisch separatisme verklaart.
"Abstractie makend voor Brussel, dat als Europese hoofdstad sowieso een aparte plaats inneemt, is er niets dat Wallonië tegenhoudt om mee te stappen in dit project. Ze hebben er veel bij te winnen, meer dan bij aansluiting bij Frankrijk. Nu maak ik me niet veel illusies op dat vlak en de affiniteiten met Frankrijk zijn natuurlijk van dien aard dat het 'rattachisme' wel eens in een stroomversnelling terecht zou kunnen komen. De consequentie zou zijn dat Wallonië eindigt als een of ander Frans departement, vergelijkbaar met Nieuw-Caledonië. Frankrijk zal zich heus niet tot een confederatie omvormen, waardoor er niets anders opzit dan in een groter geheel op te gaan. Het moet gezegd dat Wallonië eigenlijk een luxepositie heeft want zij kunnen tussen twee modellen kiezen. Vlaanderen heeft minder opties."

Is er een voldoende breed politiek draagvlak om dergelijke scenario's te ondersteunen?

"Abstractie makend voor VB en N-VA, kan ik me inbeelden dat er binnen CD&V wel wat mensen te vinden zijn voor een piste als deze. Je mag niet vergeten dat er altijd een sterk flamingantisme binnen die partij aanwezig is geweest. De jaren van Luc Van den Brande zijn misschien voorbij, maar zo ver liggen ze nu ook weer niet in het verleden. Het probleem van CD&V is dat die partij dermate klein geworden is waardoor ze veel van haar politiek gewicht verloren is. De sociaaldemocraten zijn een ander verhaal, maar daar leert de geschiedenis dat correcte afspraken gemaakt kunnen worden. Vaak verlopen de onderhandelingen moeizaam, maar als er een deal is, wordt die doorgaans ook correct uitgevoerd. Met de liberalen heb je een ander gegeven. Met deze Vivaldi-regering bewijzen ze wat ze altijd geweest zijn: onbetrouwbaar (lacht). Mijn grootvader zei altijd dat de liberale partij, welke naam ze ook draagt, in essentie niet meer dan een kiesvereniging voor de individuele eer en glorie is."

Nederlandse welwillendheid mag dan al cruciaal zijn, maar ontbreekt het ons aan Vlaamse kant niet aan zelfvertrouwen om nog maar na te denken over dergelijke ambitieuze plannen?

"Het is dubbelzinnig en paradoxaal (glimlacht). Het kan niet ontkend worden dat Vlaanderen in de greep zit van een soort moedeloosheid. Een gevolg van het niet-werken van België. Alleen gaat men hierin te ver en concludeert men een algemene onwerkbaarheid van zowat alles. Het defaitisme dat hiervoor ontstaat, staat haaks op de moed die nodig is om een dergelijk alternatief voor België aan te pakken en uit te werken. Eigenlijk zitten we in dit land met een dubbel probleem. We worden geconfronteerd met dezelfde democratische problemen als elders in de EU. Enerzijds werken de instellingen niet langer naar behoren en er zijn tal van maatschappelijke problemen, net zoals de samenleving in haar geheel erg gefragmenteerd is geraakt. Dat is geen Belgische exclusiviteit. Anderzijds - en dat is wél typisch Belgisch - missen we als Vlaanderen de nodige instrumenten om hieraan iets te doen. De aanwezigheid van een natiestaat is geen doel op zich, maar een instrument om dingen aan te pakken. Neem nu een land als Zweden. Zij kampen met een enorm migratieprobleem, maar anderzijds hebben ze ook een nationale identiteit die met de staatsstructuur samenvalt, wat toch een tegengewicht biedt. Dat dit bij ons niet het geval is, is een handicap."

Kenmerkend voor het 'Plan N' is dat in dit scenario Vlaanderen op geen enkele manier buiten de EU komt te staan. Hoe belangrijk is dat?

"Je vermijdt sowieso heel wat gedoe. Met vergelijkingen moet je voorzichtig zijn en de situatie van Vlaanderen is natuurlijk anders dan die van de Britten. Maar feit is dat wanneer je buiten de EU belandt - als gevolg van een uitdrukkelijke beslissing zoals de Brexit of als collaterale schade van bijvoorbeeld een onafhankelijkheidsverklaring - alle verdragen en akkoorden met de EU van nul herbekeken moeten worden. Dat dit niet zonder slag of stoot zal verlopen laat zich al raden. Op dat vlak is de afwikkeling van de Brexit wel een interessante vergelijking."

> **De meest positieve reacties kwamen uit heel-Nederlandse kringen, dat spreekt**

We begrijpen dat enig pragmatisme aan de dag wordt gelegd. Dat neemt niet weg dat u in het verleden heel wat kritiek had op de EU en in het bijzonder op de manier waarop met de Catalaanse kwestie omgesprongen werd.

"Ja en neen. Mijn belangrijkste kritiek is de sluipende en steeds voortschrijdende usurpatie van bevoegdheden die de lidstaten eigenlijk nooit bedoelden over te dragen aan de EU. Zeker wanneer men daarenboven ook nog eens pretendeert grondwettelijke bepalingen van de lidstaten opzij te kunnen zetten. Het is nochtans vrij evident dat een lidstaat niet via een verdrag zijn grondwet kan uitschakelen, en dus ook de door dat verdrag opgerichte instellingen dat niet kunnen. Het gaat dan vooral om zaken die buiten het domein van de gemeenschappelijke markt liggen en die de agenda van de linkse meerderheid in het Europees Parlement (EP) uitvoeren. Ik heb bijvoorbeeld minder sympathie voor de zaken waarin de lidstaten de milieunormen niet toepassen die ze goedgekeurd hebben, dan waar de Europese Unie de nationale democratie actief ondermijnt. Bijvoorbeeld zoals het 'Hof van Justitie' doet in Polen en Hongarije door rechters tegen elkaar en tegen de democratie op te zetten, of onder het mom van mensenrechten antichristelijke links-liberale stokpaardjes opleggen aan alle lidstaten. Wat Catalonië betreft, stoort me natuurlijk vooral de hypocrisie van de Europese Unie. Natuurlijk is het niet de bevoegdheid van de Europese Unie om Spanje op te leggen de Catalaanse afscheiding te erkennen, maar evenmin om ze tegen te werken en stokken in de wielen te steken. De EU heeft wel zeggenschap over de verkiezingen voor het Europees Parlement en over het statuut van de leden daarvan. Zo is het een schande dat het Parlement de onschendbaarheid van de Carles Puigdemont en zijn twee medestanders in het EP heeft opgeheven. Wat het Hof van Justitie over de aanhoudingsbevelen zou zeggen, weten we nog niet. Wel weten we dat Polen en Hongarije zwaar aangepakt worden, terwijl daar geen politieke gevangenen zijn, en Spanje geen enkele kritiek krijgt voor onaanvaardbaar geweld en onaanvaardbare strafvervolgingen. Bovendien kunnen de rechters daar allesbehalve als onpartijdig en onafhankelijk beschouwd worden bij de beoordeling van de Catalaanse geschillen."

In hoeverre gaat de vergelijking tussen Catalonië en Vlaanderen eigenlijk op?

"Als ik een vergelijking maak, doe ik dat op het niveau van de EU. De houding van de EU in de Catalaanse kwestie zegt wat over hoe ze staan tegenover het zelfbeschikkingsrecht der volkeren, het recht op afscheiding en dergelijke. Voor het overige zijn beide situaties toch behoorlijk verschillend. Het begint al bij de vaststelling dat de Catalanen een minderheid zijn binnen de Spaanse staat. De Vlamingen vormen een meerderheid, ook al gedragen ze zich als een minderheid, zoals The Economist jaren geleden al gevat opmerkte. Het gaat om een 'majorité fragile' naar de titel van een boek van professor Marie Mc Andrew uit Québec. De tegenwerking is dan ook van een andere aard. Ik kan me niet inbeelden dat het Belgisch leger ernstig ingezet zou worden tegen een initiatief tot Vlaamse onafhankelijkheid (glimlacht). De grootste spanningen zullen zich kristalliseren rond drie dossiers: Brussel, mogelijke grensconflicten en de verdeling van de staatsschuld. Dat zijn geen details natuurlijk, maar toch van een andere orde dan de moeilijkheden waarmee Catalonië in zijn relatie met Madrid worstelt."

Slotvraag en iets anders: U hebt er een academische loopbaan van inmiddels al enkele decennia opzitten. Op welke manier zag u de politieke correctheid, met als finale uitwas de woke-cultuur, toenemen aan onze universiteiten?

"Ik heb het tot op zekere hoogte zien verbeteren - de 'antifascistische' censuur was aan het verminderen -, maar de jongste jaren weer zien verslechteren. De universiteiten investeren ook bij ons al te veel in 'grievance studies', nepwetenschap die alles analyseert in termen van structurele onderdrukking. Het is vanzelfsprekend nog lang niet zo erg als in de VS of Groot-Brittannië wat de vrijheid van meningsuiting betreft. Er zit echter wel een duidelijke verschuiving in wat men financiert, waaraan men leerstoelen wijdt, welke vakken men programmeert, welke extra curriculaire activiteiten worden gesponsord, waarover de rectoren hun mond opendoen. Met uitzondering dan van het recente tegengas door de Leuvense rector Sels die meer dan intelligent genoeg is om het gevaar te zien. De andere rectoren zijn zelf al woke, die van Antwerpen superwoke. Die organiseert zelf de destructie van het curriculum onder de naam dekolonisering, schrijft brieven aan de studenten tegen Zwarte Piet, enzovoort. Een interessante graadmeter is bijvoorbeeld wie er aan onze universiteiten een eredoctoraat krijgt en met name wanneer het gaat om verdiensten die politiek niet neutraal zijn. Dat zijn nooit conservatieven en zeer vaak mensen met een uitgesproken politieke correcte of woke-agenda. Je krijgt eredoctoraten voor intersectionaliteit (Leuven) of dekolonisatie van ons onderwijs (Antwerpen) of de strijd tegen zogenaamde islamofobie. Grote geesten zoals wijlen Roger Scruton, zoals Remi Brague of Chantal Delsol daarentegen maken geen kans."

MICHAËL VANDAMME

STORME BESEFT DAT ER HEEL WAT MOED NODIG ZAL ZIJN OM 'PLAN N' TE KUNNEN DOEN SLAGEN

"Het kan niet ontkend worden dat Vlaanderen in de greep zit van een soort moedeloosheid. Een gevolg van het niet-werken van België. Alleen gaat men hierin te ver en concludeert men een algemene onwerkbaarheid van zowat alles. Het defaitisme dat hiervoor ontstaat, staat haaks op de moed die nodig is om een dergelijk alternatief voor België aan te pakken en uit te werken."

Bel 015 28 90 90 of surf voor ons kantorennetwerk even naar vnz.be